

VILEROS

Al diccionari apareixen com *teuladins*, perquè acostumen anar per les teulades. A la Vall en diuen *xaraus*, per la forma que tenen de piular. A Nules els anomenem *vileros*, perquè són pardals de vila. Per als biòlegs són *Passer domesticus*.

Són descarats, insolents, es passegen a saltets per davant de tu, anant per la vorera. Atrevits, picotegen molletes pel carrer fins a prop dels teus peus. Astuts, intueixen el perill i prenen el vol sempre a temps. Pràctics, quan volen van sempre en línia recta i fan l'efecte que es dirigeixen de pressa a algun lloc determinat. Portentosos, són capaços de deixar-se caure des de la volada d'una casa -que gasten com a observatori- en vol recte, picar una molleta de pa en una vorera i remuntar el vol en ascens, de forma vertical, tornant al punt de partida de la volada. Sorollosos, les baralles dels mascles a la primavera entre dos, tres i fins més individus són espectaculars. Van i vénen al teu costat, per terra rebolcant-se a picotades, cecs, i no s'enteren que estan als teus peus. Entranyables, els seus despertars quan comença a despuntar el matí són insuperables i crec que no em farà quedar malament aquell que tinga prop de casa alguna palmera o xop que siga punt d'ajoca, la qual sol produir-se en grups nombrosos: en tribu. Sol començar un sol vilero, piulant baixet, tímidament, quan aprecia indicis de claror per la banda de llevant, i a poc a poc van fent-li cor els altres, sense piular molt alt, fins que al final és un concert fort, monòton perquè no saben de solfa com d'altres pardalets, però d'una contundència, una força i una determinació per a mamprendre el nou dia, que a l'oient –a mi, almenys- li contagia l'ànim.

Junt amb les mosques i els gossos, els vileros viuen amb l'home a totes les parts del món, des del tròpic fins a latituds pròximes al pol.

Els primers contactes que vaig tindre en la meua vida amb els vileros van ser sent xiquet, allà als anys quaranta, quan anàvem a parar cepets als pellers de l'era de la caixa - jo vivia prop d'allí-. Amb cepets de pesseta que compràvem a la ferreteria Borràs, al carrer Major. Els diners per als cepets procedien de les bales que buscàvem als nius de metralladores pròxims al barranc de la Serraleta, per a vendre-les a cal Roig, a la carretera de la Vilavella, al preu de tres quinzets si portaven pistó i dos si estaven descarregades.

Als pellers de l'era de la caixa passaven el dia picotejant granets de blat milers de vileros, que quan, a l'acostar-nos-hi nosaltres, prenien el vol, formaven una nuvolada i anaven a tirar-se a l'hort de Blai Aràmbul, al costat de l'era. Nosaltres paràvem els cepets amb molleta de pa i els tapàvem amb pallús. Després pegàvem una volta, entràvem a l'hort de Blai i els *aüixàvem* amb quatre palmades i algun crit. Eixien els vileros en ramat i anaven a tirar-se de nou als pellers, on els esperaven els cepets.

Allí anava algun diumenge de matí algún caçador d'enfilat de tela, que amb l'ajuda d'un enze, lligat de la poteta i donant-los blat com a esquer, els caçava en quantitat. Recorde que admirava aquells caçadors. Els veia com en un estament superior.

A poqueta nit els vileros que eren hostes de l'era de la caixa es congregaven a la teulada i a l'enorme eucaliptus de l'escola Cervantes (que era i és l'edifici escolar més bonic del poble), on passaven la nit. Vegem com ho descriu el castellanenc Toni de Cuc:

*Ja és l'hora de l'ajocada.
Ja és l'hora del recull.
Ja es fa fosca la vesprada,
ja pau demana l'ull.
Com a bojós busquem l'arbre,
quan el ventijol ha parat.
Tots a una rama volem cabre,
sense vore a l'ajocat.
La crida és ensordidora,
els avalots incessants.
Tots a l'hora:
les marettes, els parets, els infants.
Pareix que la pressa és molta
si jutgem per els revols.
És que, a la revolta,
està l'hora dels mussols.*

Nosaltres, a la nit, anàvem a caçar-los a l'ajoca als xops de l'estació (ja només queda un xop, arraconat, avergonyit, entre el jardí i l'estació). Amb una ballesta de fusta, amb llanterna incorporada, que llançava radis de bicicleta amb la punta afilada (els afilàvem als rastells de la vorera), que foradaven de banda a banda el vilero i que va inventar Jaume Oliver.

Per al llaurador d'aleshores, cultivador de blat i arròs en quantitat, els vileros eren lladres que vivien de furta-li el menjar als camps i fins i tot als corrals de les cases, picotejant el pinso dels animals. Des de les moltes figueres de la marjalera on habitaven els vileros, en caien nombrosos, a ramats, sobre els arrossars; per tal d'espantar-los, el llaurador penjava, de fils que es lligaven a dos canyes clavades al fang, tota classe d'andròmines: sardines de bóta, vileros morts, tapes de pot de llanda que al girar pel vent llampeguejaven al sol, alguna serp viva i també, com no, els clàssics espantalls amb barret i corbella a la mà.

Quan tancaven l'escola, a les vacances d'estiu, així que l'arròs començava a espigar i fins que el segaren, vaig anar llogat per al sinyo Vicent Daràs a *aüixar* els vileros, a les finques que plantava d'arròs a la zona del Semenat. Ell em portava coets retronadors per a espantar els animalets, coets que jo, botant-los foc periòdicament, feia durar tot el dia. Havia d'estar a la finca quan eixia el sol i deixar-ho quan es ponía: feia la mateixa jornada que els

vileros. Però allò m'agradava, i a més a més em va meravellar que el sinyo Vicent em pagara, a l'acabar la temporada, quatre-centes pessetes, que jo portava cap a casa ben agafades dins el puny que ocultava a la butxaca del pantaló, convençut que portava una fortuna.